

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KEREITI YA 11

PUDUNGWANA 2017

**SESOTHO PUO YA LAPENG
PAMPIRI YA 2**

MATSHWAO: 80

NAKO: dihora tse 2½

Pampiri ena e na le maqephe a 22.

DITAELO LE DIKELETSO HO MOHLAHLAHOBUWA

1. Bala ditaello tsena ka hloko pele o qala ho araba dipotso.
2. O se ke wa latella ho bala pampiri yohle. Tadima pele papetla ya dikahare leqepheng le latelang lena, mme o tshwaye dinomoro tsa dipotso tse botsitsweng dibukeng tseo o ithutileng tsona selemong sena. Ha o entse sena, bala dipotso tseo mme ebe o kgetha tseo o ratang ho di di araba.

3. Pampiri ena e arotswe DIKAROLO tse THARO

KAROLO YA A: Dithothokiso (30)

KAROLO YA B: Padi/Novele (25)

KAROLO YA C: Tshwantshiso/Terama (25)

4. Araba diipotso tse HLANO kaofela: Tse THARO (3) KAROLONG YA A, E LE NNGWE (1) KAROLONG YA B E LE NNGWE (1) KAROLONG YA C ka mokgwa ona:

KAROLONG YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo o di rutilweng — Araba dipotso tse PEDI.

Dithothokiso tseo o sa di rutwang — O tlamaeha ho araba potso ena.

KAROLONG YA B PADI/ SENGOLWA SA BOHOLOHOLO:

Araba potso E LE NNGWE: Padi kapa Sengolwa sa bohoholo

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Araba potso e le NNGWE.

5. KGETHO YA DIPOTSO KAROLONG YA B (PADI) kapa SENGOLWA SA BOHOLOHOLO LE YA C (TSHWANTSHISO/TERAMA)

- Araba dipotso tsa padi/ya sengolwa sa bohoholo le tshwantshiso/terama tseo o ithutileng tsona FEELA.
- Araba potso E LE NNGWE E TELELE le E LE NNGWE ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Haeba o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba potso e kgutshwane KAROLONG YA C. sebebedisa lenanennetefatso le hlahisitsweng leqepheng la 5 ho o thusa ho etsa kgetho ya hao.

6. BOLELELE BA DIKARABO

- Potso e telele ya Dithothokiso e lokela ho arajwa ka mantswe a ka bang 200–250.
- Potso e telele ya Padi/ya sengolwa sa Boholoholo le Tshwantshiso/Terama e lokela ho arajwa ka mantswe a 400–450.
- Bolelele ba dikarabo tsa dipotso tse kgutshwane bo tla laolwa ke kabo ya matshwao. Tsepama potsong mme o se ke wa tswa lekoteng.

7. Latela ditaello tse hlahang qalong ya KAROLO ka NNGWE ka hloko.

8. Nomora dikarabo tsa hao jwalo ka ha dipotso di nomorilwe pampiring ena ya dipotso.

9. Qala KAROLO e NNGWE le e NNGWE leqepheng le LETJHA.

10. Sebedisa nako ya hao ka mokgwa o latelang:

- KAROLONG YA A: Metsotso e 40:
- KAROLONG YA B: Metsotso e 55:
- KAROLONG YA C: Metsotso e 55:

11. Ngola ka mongolo o makgethe mme o balehang.

LEQEPHE LA DIKAHARE

Dintlha tse hlahisitsweng leqepheng lena di tla o thusa ho kgetha dipotso tseo o ratang ho di araba ntle le ho qobelleha hore o bale pampiri yohle.

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Dithothokiso tseo o di rutilweng: Araba dipotso tse PEDI feela ho tsena.

NOMORO YA POTSO	MOFUTA WA POTSO	MATSHWAO	NOMORO YA LEQEPHE
1. Lefu le a rwalla	Mofuta wa potso e telele	10	6-7
2. Lelala o tswela pele	Mofuta wa potso e kgutshwane	10	7
3. Mme motswadi	Mofuta wa potso tse kgutshwane	10	8
4. Joo feshene!	Mofuta wa potso tse kgutshwane	10	9

MMOHO LE

Thothokiso eo o sa e rutwang: O TLAMEHILE HO araba potso ena.

5. Majakane	Mofuta wa potso tse kgutshwane	10	10-11
-------------	--------------------------------	----	-------

ELA HLOKO: Araba potso e LE NNGWE e telele le e LE NNGWE ya TSE KGUTSHWANE. Ha o araba potso e telele KAROLONG YA B, o lokela ho araba e kgutshwane KAROLONG YA C. O lokela ho araba potso e le NNGWE feela KAROLONG YA C.

KAROLO YA B: PADI/ SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

PADI: Araba e le NNGWE feela bukeng eo o e rutilweng.

6.	Lekgapetla la Panana	Mofuta wa potso e telele	10	12
7.	Lekgapetla la Panana	Mofuta wa potso e kgutshwane	10	12-14

KAPA

SENGOLWA SA BOHOLOHOLO: Araba potso e le NNGWE FEELA ho sengolwa sa bohoholo

8.	Letlotlo la Basotho	Mofuta wa potso e telele	25	14
9.	Letlotlo la Basotho	Mofuta wa potso e kgutshwane	25	17–18
KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA Araba potso e le NNGWE feela bukeng ena.				
10.	Malefane	Mofuta wa potso e telele	25	19
11.	Malefane	Mofuta wa potso e kgutshwane	25	19–22
DIKAROLONG tsa B le C e NNGWE ya dipotso tse arajwang e tlameha ho ba ya				

ELA HLOKO: MOQOQO, ha e nngwe e lokela ho ba ya dipotso TSE KGUTSHWANE. Ha o a lokela ho araba dipotso TSE PEDI tsa mofuta wa moqoqo kapa TSE PEDI tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane.

LENANENNETEFATSO

Sebedisa lenanennetefatso lena qetellong ho nnetefatsa hore na efela o arabile dipotso tse hlokehang.

KAROLO	NOMORO TSA DIPOTSO	PALO YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA	TSHWAYA (√)
A: DITHOTHOKISO (tse o di rutilweng) (Potso e telele ya moqoqo) KAPA Dipotso tse kgutshwane	1–4	2	
A: DITHOTHOKISO (eo o sa e rutwang) (Dipotso tse kgutshwane)	5	1	
B: PADI (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya Dipotso tse kgutshwane) KAPA SENGOLWA SA BOHOLOHOLO (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	6–9	1	

C: TSHWANTSHISO /TEREMA (Potso e telele ya moqoqo KAPA ya dipotso tse kgutshwane)	10-11	1	
PALO YOHLE YA DIPOTSO TSE LOKELANG HO ARAJWA		5	

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO

Karolong ena o botsitswe dithothokiso tse HLANO (POTSO YA 1– 5).
Araba dipotso TSE THARO feela.

DITHOTHOKISO TSEO O DI RUTILWENG

Kgetha mme o arabe dipotso tse PEDI feela dithothokisong tseo o di
rutilweng selemong sena (POTSO YA 1 ho isa ho POTSO YA 4).
O TLAMEHA ho araba Potso YA 5 e leng thothokiso eo o sa e rutwang.

POTSO YA 1

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

Lefu le a rwalla — RJ Moloji		
1.	Pelo ya thulama ka kebisa hlooho,	
2.	Pelo ya bina ntho di hana ho fela,	1
3.	Eka rumo le hlabile mona mafetshwaneng,	
4.	Lefu le rwalla tsatsi le eme.	
5.	Ke sitwa ho bua ke bona masisapelo,	
6.	Mahlong mona kgapha di theoha diphororo,	2
7.	Mose ho lebitla ha re tsebe tsa teng,	
8.	Ka kwano fatshe ke la kgotso.	
9.	Ha e lla tshepe e llela mang kajeno?	
10.	E llela haufi ke utlwa le nna ke tshaba,	3
11.	Meriti ho theha e moholo ya diotlwana,	
12.	Ena ntho ke sona sefaha-maeba ruri.	
13.	Lefu ha le bue le metsa feela baheso,	
14.	Lefatshe lohle le tshaba ena kganyapa,	4
15.	Ha le rapama rona re ipotsa hore ho ya mang,	
16.	Ha le dikela le pakahatsa mahlomola.	
17.	O le tshware le se ke la dikela wa mme,	
18.	O ka ntlohela hara maima le mathata,	5
19.	Kajeno kgwedi e apohetswe ke maru,	
20.	Kgutsana tsa sala teng moo mahlomoleng	

Sekaseka thothokiso ena mme o hlalose ka moo sethokhokisi se sebedisitseng dihloohwana tse latelang ho finyeletsa molaetsa wa thothokiso. Karabo ya hao e be mantswe a 200–250.

- Karaburetso
- Maikutlo le sehalo

POTSO YA 2

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

Lelala o tswela pele — S J Mamashela	
1. Ha dintho di o fetohela ho le hobe.	
2. O tlaletswe ke naha, ho se ngwane motle,	1
3. Tsohle di sa o tsamaele ka theko.	
4. Lelala o tswela pele.	
5. Bohle ha ba o fetohetse, o tlaletswe ke naha,	
6. Dintho tsohle di sa o lokele, ho le boima.	2
7. O leka ka mona le ka mona, ho sa loke,	
8. Lelala o tswela pele.	
9. Metswalle le baratuwa ha ba o fetohetse.	
10. Mosebetsi o fedile, o feletswe ke thabo,	3
11. Tjhelete e fedile, o lahlehetswe ke tsohle,	
12. Lelala o tswela pele.	
13. Ha metswalle e o kwetletse lerumo kobong.	
14. E o tswa ka tlase, e o senyelletsa,	
15. E o kenya mathateng, e o kgutlisetsa tetete,	4
16. Lelala o tswela pele.	
17. Ha baratuwa ba o siile, o setse o le mong.	
18. O phela ka dikgapha, o ja dilopi,	5
19. Lefatshe le tsohle di o fetohetse,	
20. Lelala o tswela pele.	

- 2.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? (1)
- 2.2 Hlalosa se bolelwang ke sethokhokisi molathothokisong wa 3, ha se re 'Tsohle di sa o tsamaele ka theko'. (2)
- 2.3 Ke sebetsa sefe se fumanehang molathothokisong wa 10? Bolela bohlokwa ba tshebediso ya sebetsa sena. (2)
- 2.4 Bolela maikutlo a qholotswang ke thothokiso ena. (2)
- 2.5 Bolela sebetsa se sebedisitsweng qetellong ya ditemathothokiso. (1)
- 2.6 Hlalosa mookotaba wa thothokiso ena ka polelo e le NNGWE. (2)

[10]

POTSO YA 3

Bala qotso e latelang ka hloko ebe o araba dipotso tse e latelang.

Mme motswadi S.J. Mamashela

1. Nka o lebala jwang mme motswadi?	1
2. Motho wa ho tshwara thipa ka bohaleng.	
3. Wa ho e hlanaka ho le thata	
4. Ho le boima, ho nyolosetsa.	
5. Motho wa ho mamella dithohako,	2
6. O rohakwa nyene le bosiu.	
7. O jelella ka dikgapha le meokgo.	
8. Ho wena thohako e fetohile motswalle.	
9. E, o kile wa mpontsha lerato!	3
10. Wa nthuta tlhompho le mamello,	
11. Wa ntshehetsa ke le mathateng,	
12. Wena motswadi wa sebele.	
13. Ha a yo ya tshwanang le wena,	4
14. O hana bohle ba mphethohetse,	
15. O eme ka maoto ho ntshehetsa,	
16. O mphe matla o mpontshe lerato.	
17. Mmasetjhaba, wena mmarona,	5
18. Ba mmalwa ba bapiswang le wena.	
19. Ka wena ba ka bophelo bo phethahetse,	
20. Ha ke hloke letho ha o le teng.	

- 3.1 Bohlokwa ba enjambamente e sebedisitsweng molathothokisong wa 3 ke bofe? (1)
- 3.2 Ke mokgabisopuo ofe o fumanehang molathothokisong wa 6? Hlalosa bohlokwa ba tshebediso ya mokgabisopuo ona. (2)
- 3.3 Hlalosa mohopolo o fuperweng ke molathothokiso wa 7. (2)
- 3.4 Ke mofuta ofe wa phetapheto o fumanehang molathothokisong wa 7? (1)
- 3.5 Temathothokiso ya 4 e qholotsa maikutlo afe? (2)
- 3.6 Hlalosa mookotaba wa thothokiso ena ka ntlha e le NNGWE. (2)

[10]

POTSO YA 4

Bala qotso ena ka hloko, ebe o araba dipotso tse e latelang.

Joo feshene! — S.J. Mamashela	
1. Ana e tlile ka mang feshene?	
2. Hoba batho re fetoha kgafetsa.	1
3. Re apara ya mofuta meaparo,	
4. Sepheo e le ho kgema le dinako,	
5. Bahlankana le barwetsana ho tshwana feela,	
6. Ba apara mehlolo, ntho disele!	2
7. Ba re ena mehla ke ya bona,	
8. Ba sa kgema le dinako, ba kgema le feshene.	
9. Bomme le bontate le bona ba haketse,	
10. Ba re ba ke ke ba hlolwa ke batjha, ba ikgalala.	3
11. Ba re ba ke ke ba salla morao, ba itsofatsa.	
12. Ba re le bona di sa ba dumela.	
13. Ka nqena metsofe e ikeme ka lepaketla,	
14. Ba re ho tsofala le ratang.	4
15. Ba tlotsa ditlolo bomathamafose.	
16. O bona ka maswebe hore tshiu di ile.	

- 4.1 Thothokiso ee e wela tlasa mofuta ofe? (1)
- 4.2 Ke sebetsa sefe se sebedisitsweng molathothokisong wa 1? Hlalosa bohlokwa ba tshebediso ya sebetsa sena. (2)
- 4.3 Hlalosa mohopolo o jerweng ke temanathothokiso ya 1. (2)
- 4.4 Ntle le kgefutsohare e sebedisitsweng molathothokisong wa 8, ke mofuta ofe wa phetapheto o fumanehang molathothokisong oo? (1)
- 4.5 Sethothokisi, molathothokisong wa 13 se totobatsa mohopolo ofe o otlohohileng ha se re 'Ka nqena metsofe e ikeme lepaketla'? (2)
- 4.6 Hlalosa mookotaba wa thothokiso ena ka polelo E LE NNGWE. (2)

[10]

THOTHOKISO E SA RUTWANG

O tlameha ho araba potso ena.

POTSO YA 5

Bala qotso ena ka hloko ebe o araba dipotso tse latelang.

Majakane — T. Leballo

1	Ha e le moo le sesefa bobbe le ba babe,	
2	Le nena ditshila le ba ditshila,	1
3	Le kwekwetla bokgopo le ba kgopo,	
4	Mmokeng wa ditshebo le kena jwang?	
5	Kgotleng la basomi teng le batlang?	
6	Qabang ke tsa eng lapeng la majakane?	
7	Dillo ke tsa eng lapeng la barapedi?	2
8	Mofuthu le lerato di epetswe kae?	
9	Kutlwano le tshepano di nyametse kae?	
10	Lapeng ha ho se ho phelwa ka lemina?	
11	Dintwa ke tsa eng dikerekeng?	
12	Qhwebeshano ke tsa eng ntlung ya thapelo?	3
13	Baruti ha se lebelo ho matha,	
14	Manele le difela sebakeng ho fokaela,	
15	Ditlhapa le majwe ka morao mehoula.	
16	Lonya ke la eng bana ba boMaria?	
17	Bokgopo ke ba eng bana ba boJosefa?	4
18	Le lonya le apere botsho bosweu,	
19	Le kgopo le rwetse rosari ya tumelo,	
20	Le jere sefapano thupa ya pholoso.	
21	Lesang ho tlaela ka bitso la Jehova,	
22	Lesang ho hweba ka bitso la Ntate,	5
23	Ho falatsa bafumanehi bitsong la tumelo,	
24	Tsatsi le sa tla la kahlolo,	
25	Potso di sa tla le tla araba.	

- 5.1 Thothokiso ee ke ya mofuta ofe? Bolela lekgetha le totobatsang mofuta ona wa thothokiso. (2)
- 5.2 Temanathothokisong ya 3, qolla molathothokiso o nang le anastrofi. Hlalosa sepheo sa sethothokisi ka tshebebediso ya sebetsa sena? (2)
- 5.3 Bolela bohlokwa ba tshebebediso ya lebotsi molathothokisong wa 12 (1)
- 5.4 Ke mofuta ofe wa phetapheto o fumanehang molathothokisong wa 21 le 22? Bohlokwa ba phetapheto ee ke bofe? (2)

- 5.5 Hlalosa mohopolo o fuperweng ke molathothokiso wa 23. (2)
- 5.6 Bohlokwa ba kgonyetso e fumanehang molathothokisong wa 25 ke bofe? (1)
- [10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: PADI/SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

Kgetha mme o arabe potso e le NNGWE feela, ya mofuta wa potso e telele (ya moqoqo) kapa ya dipotso tse kgutshwane.

HOPOLA: Ha o araba potso e telele (ya moqoqo) KAROLONG YA B, o tlameha ho araba mofuta wa **dipotso tse kgutshwane** KAROLONG YA C.

POTSO YA 6: MOFUTA WA POTSO E TELELE (YA MOQOQO)**LEKGAPETLA LA PANANA — Jim Mokoena**

Ha ngata kgohlano pading e qala hanyane, ho fihlela e hola e qhaphalletsa le batho ba se nang molato. Sekaseka sengolwa sena, mme o bontshe kamoo kgohlano ya ka hare/maikutlo le ya ka ntle e hlahellang le ho ntshetsa pale pele kateng sengolweng sena. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 350–400

[25]**POTSO YA 7: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****LEKGAPETLA LA PANANA — Jim Mokoena****TEMA YA A**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

“Na molato oo le ona e ntse e le wa mofetakatsela?” A mmotsa jwalo. Ke moo Tswalano a ileng a sisinya hlooho. Yaba mmae o a makala. A mo kgenela. A mmotsa hore na ebe o ikutlwa jwang ha e le moo a ntse a ima ka thoko ho lenyalo na. A ba a mmolella hore hoja e le yena a ka be a ile a tsamaya tlliniki hore a etse ditaba tsa ho thibela pelehi. Yaba ke moo Tswalano a hlokofoalang le ho feta. Mmalehola ha a eellwa hore o se a ferekane maikutlo a mo laela hore a mpe a ye ka tlung a ilo etsa mesebetsi e meng ya lelapa. A re o tla tla a qoqa le yena haholwanyane hodima ditaba tsena kaofela. Tswalano a lesa ho hlatswa *washene* a leba ka tlung a se a sulafalletswe. Ha a fihla ka tlung yaba o fetela kamoreng ya hae. A ikwalla a sa notlele. A furutlulla tlase lekaseng la diaparo tsa hae. A hotola polasetiki e tshetseng dipenti tsa hae tse pedi. E nngwe ke penti ya ha a ne a le dilemo di leshome le metso e mmedi, athe e nngwe ke ya morao tjena ha a le dilemo di leshome le metso e supileng. Bobedi di ne di le ditshila. Ditshila tsa tsona ha se tsa kajeno, empa ke ditshila tsa kgale. Yaba o a di phuthulla. A di lekola botjha. Pelo e nngwe ya re a di bontshe mmae ka yona nako eo.

7.1 Ke molato ofe oo Mmalehola a o botsang Tswalano? (1)

7.2 Ke ka lebaka la eng ha Tswalano ho le thata ho bolella mmae Mmalehola ka masisapelo a bophelo ba hae? (2)

- 7.3 Mabitso a bana ba Tswalano ke bomang? (2)
- 7.4 Lesibu ke mophetwa ya jwang? Tshehetsa karabo ya hao. (3)
- 7.5 Ha ngata ho ye ho thwe mmangwana o tshwara thipa ka bohalleng. Ke ketsahalo efe eo Mmalehola a hlolehileng ho e etsa ho Tswalano ho nnetefatsa puo ee? (2)
- 7.6 Hlalosa hore ke sefe se nnetefatsang hore bana ba Tswalano ke ba Lesibu? (2)

MMOHO LE

TEMA YA B

Bala qotso ena ka hloko, o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

“Lelapa lena la rona le ke ke la phela ka kgotso ha feela ho ntse ho e na le batho ba itlamang ka ditaba tsa malapa a batho tse sa ba tlameng. Ha e le hantle nka ipesetsa mashala, ka tsoha ke shwele ha nka nna ka hlodiya Lesibu ka ditaba tsa bobare”. Mmalehola o ne a tseba hantle hore Lesibu ha se sebakallwa. A ka mo kwebetella fatshe. A mo kgama yaba batho ba mo fumana a shwele hampe a tsweretse mahlo. Taba ena ya ho se natse dikeletso ya makatsa Mabeleng haholo. A ithuta ho hong tabeng ena. Kelellong ya hae ha ferella ntlha ya hore e se ka ba le yena Mmalehola o na le seabo tlikefetsong ena e kana ya ngwana wa mpa ya hae. A belaela, empa a ikana hore le yena a ke ke a e tholela taba feela hobane ha a ka etsa jwalo e tla nka atile. Yaba le yena o kenella hara mokgopi wa batho ba motseng moo ba batlang ho kgalema taba ena ka thata ho moetsi wa yona. Ditabeng tsa hae a hlalosa hore ho utlwiswa bohloko ho phela le seqhwala hobane ha o etsa seo a sa se rateng, motho wa teng o se a nka eka ha o mmatile ebile o mo hloile. A re feela le teng ha o ntse o okola diketso tse mpe tsa seqhwala ka lesiba, ka nnete ho tla be ho itshwanela feela le sebetse sa ho inehella seqhwala.

- 7.7 Bolela lebitso la mokgatlo o neng o thehilwe ke baahi ba motseng wa Malakabeng ho lwantshana le tlikefetso ya batho. (1)
- 7.8 Ho ya ka ditaba tsa qotso e ka hodimo, na ebe Mmalehola o ne a phela ka kgotso le ka bolokolohi le monna wa hae? (2)
- 7.9 Lebaka le neng le etsa hore Lesibu a fe bana ba Tswalano tjhefo ke lefe? (2)
- 7.10 A ko hlalose se ileng sa etswa ke Lesibu ho Mmalehola hang ha a utlwa hore Mmalehola o boetse morao, hona ba ne ba le ho kae? (2)
- 7.11 Ha o ne o le Mmalehola, o fumana hore monna wa hao o etseditse ngwana wa hao bana o ne o tla etsa jwang? (2)

7.12 Diketsahalo tsa padi ee di etsahalla tikolohong ya mehleng efe? (2)

7.13 Phethelo ya padi ee e bile efe? (2)

[25]

SENGOLWA SA BOHOLOHOLO

Araba potso E LE NNGWE feela ho sengolwa sa bohoholo.

POTSO YA 8: MOFUTA WA POTSO E TELELE (YA MOQOQO)

LETLOTLO LA BASOTHO — NPK Moikangoa – Mohapi MS Sekobolo

Sekaseka tshomo ya 'Mmutlanyana le Taumoholo' le 'Seboko sena sa **Bakoena**' o ipapise ka maele a Sesotho ana a reng 'Bohlale ha bo ahe ntlo e le nngwe mme o bontshe kamoo ntwana e sa lwanweng ka dikgoka feela, empa ho sebediswa le bohlale. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 350–400.

[25]

E le Mmutlanyana o ne a tsamaya ka morung o teteaneng o ntse o batla dijo tse monatjana. Ka ho panya ha leihlo wa teana le Taumoholo a kgathetse ebile a lapile. Taumoholo a tlolele Mmutlanyana a o tshwara ha bohloko a re o a o ja.

Mmutlanyana o moputswa wa pudufala le ho feta ke letswalo, wa rapela Taumoholo hore a se ke a o ja hobane wona o monyane, mme Taumoholo a ke ke a kgora. Wa re: “Ha o ka ntlohela ke tla o fa diphoofolo tse ngata tse tla o kgorisa” Taumoholo: “O tla di tshwara jwang ha o le monyane tjee?” Mmutlanyana: “Re tla etsa lesaka le leholo mme wena o itjhwise ka hare, nna ke tla bitsa diphoofolo tsohle ka morung hore di tlo bona hore o shwele. Ha diphoofolo di kena ke tla kwala heke ka potlako, mme wena o tsohe o di hlasele, o di bolaye.” Taumoholo: “E ka re ke leqheka le letle leo, empa ha le sa atlehe o tsebe hore haeno ke naheng.”

Taumoholo le Mmutlanyana ba sebetsa ka thata ho aha lesaka ka potlako. Ha lesaka le se le fedile ke ha Mmutlanyana a hlwella thabeng a hoeletsa ka morung a bitsa diphoofolo ho tla bona hore Taumoholo o shwele. Mmutlanyana: (A hoeletsa ka lentswe le phefa) “Hee! Hee! e tlo bonang mohlolo, Taumoholo o shwele!” diphoofolo tsa hatana hodimo hobane sebonwang se bonwa ke bohle. Nakong eo diphoofolo di ntse di kgotsa lefu la Taumoholo ke ha Tshwene e fihla e tsamaya le ledinyane la yona. Ya sheba Taumoholo mme ya belaela hore taba ena e ka re ke moritaoke. Ya nka lehlokwa ya hlaba Taumoholo ka morao. Taumoholo ha utlwa lehlokwa a honyetsa. Tshwene ya tlola ya re ho ngwana: Ngwanaka pepa re tsamaye mona ke habo mofu mofunyetsa pere. “Nakong ena ke ha Mmutlanyana a ntse a bapala ka heke a ntse a bina a re: Heke ena ha ke e bula ke etsa tjena”. O entse jwalo ka makgetlo ho fihlela a re: “Taumoholo tsoha ke kwetse!”

Hang Taumoholo a tsoha a bolaya diphoofolo ka bongata empa tse ding tsa tlola lesaka. Ha a se a qetile a pholla Mmutlanyana hloohong a re: “Qheka la hao le sebeditse, mme ke tla o arolela tse ding. Efela o le bohlale e le ka nnete”. Taumoholo a qalella ho arola diphoofolo. A nka e nonneng a e akgela ka ho yena a nka e otileng a e akgela ka pela Mmutlanyana. Ha a fihla ho ya boraro Mmutlanyana a tlola a re: “Hoo! Le nna ke batla tse nonneng.” Taumoholo a puruma ka bohale a bolella Mmutlanyana hore le ha a mo thusitse ho fumana dijo tse ngata a ke ke a dumela ho laolwa ke yena. A mo tshepisa ho mo bolaya. Mmutlanyana ha a bona hore le yena o tloha a fetoha dijo sa Taumoholo a nahana ka pele a re: “ Ha re ahe ntlo hore dijo tsa rona di tsebe ho bolokeha hantle”. Ha ntlo e qalwa Mmutlanyana a kopa Taumoholo ho rulela ka hodimo ha yena a rulela ka hare.

Mmutlanyana a kopa Taumoholo ho kenya mohatla ka hare hore a tle a kgone ho mo qotha dinta tse mo kgathatsang. Taumoholo a thabela thuso ena ya Mmutlanyana.

Mmutlanyana a nna a thatela mohatla ka thapo a tlamella maballong. Ha Taumoholo a utlwa bohloko Mmutlanyana a nne a re: "Tiisetsa feela hobane jwale ke tlosa dinta tse kgolo". Ha Mmutlanyana a bona hore o qetile ke ha a hlaha monyako a tshwere leqa le nonneng a re: "Ke yona ya ka ee?" Taumoholo a loloma a bolella Mmutlanyana ho le kgutlisetsa ka pitseng mme a nke ka pitseng e nngwe. Mmutlanyana a boela a kgutla ka leqa la moketa a re: "Ke yona ya ka ee?" Taumoholo hlathe ya lelekisa tsebe a dumella hodimo a re: "Heke ke yona ya hao eo moshemane". Mmutlanyane a boela ka tlong a tswa a tshwere leqa le nonneng a ntse a itjella. Kgele! Taumoholo a loloma a batla ho theoha empa a hloleha ka ha mohatla o rokelletswe marulelong. Mmutlanyana a hoeletsa a re: "Ha se ne sefako se dinaka! Pula ya na ka sefako se sehlo se ileng sa bolaya Taumoholo. **Ke tshomo ka mathetho.**

SEBOKO SA BAKOENA

Bakoena ke batho ba anang phoofolo ena e matla, e bohale e bitswang Kwena. E na le letlalo le mahwashe le meno a bohale haholo. Bophelo ba yona hangata bo metsing. Ke phoofolo e ntseng e kgona ho phela le ha e se ka hare ho metsi. Bakoena le bona ba ntse ba fapana jwalo, ha ba ipolela bona ba di bolela jwana:

Bakoena ba ha Mahaseng ba ipolela ba re:

Ke Mokoena wa Mahaseng,
 Wa lepotlapotla le ja podi,
 Modikoloha o ja kgomo,
 Motho wa ha kgakadira tsa Monyane Morathane,
 Motho wa Mmamothibedi a Kwena,
 E thula tse bokwana bo bonyane,
 E thula e di bolae,
 Hoba ntwaha e lwanwe ka dikgoka feela,
 Le ba basese ba a e lwana.

POTSO YA 9: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE**LETLOTLO LA BASOTHO — NPK Moikangoa – Mohapi. MS Sekobolo****TEMA YA D**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa thoko kaofela.

Ha a falla Loting, Tlokweng ha Ledingwana

- 1 Eitse ha le fihla ha mora Lerotholi
- 2 Maqheku a teng a le phallela tjhediwe
- 3 Kaofela dilepe tsa monna tsa Lerotholi
- 4 Ha boya diphakwe ho boye melele
- 5 Ho boye le diodi tsa Masopha
- 6 Qetellong ha bitswa dijabatho
- 7 Mabewana a boKadi ra bitsuwa
- 8 Mohla re isang moqhaka Seeiso
- 9 Kgomo tsa tsoha a iketela Mantata
- 10 Tsa leka ka dijoko tsa siya mehoma di ntse di lema.
- 11 Esita le bale ba ye ba balehe,
- 12 Bale ba ka baleha jwang ba hoba?
- 13 Ha ba bona a tsamaya Mantata,
- 14 Ba hloma eka o tlile ka Phamong,
- 15 Athenyane o a iketela Tumahole,
- 16 Morena o ikela habomoholo,
- 17 Beng ba dikgomo ba kene maweng
- 18 Hobane thakadi di ba etsetse mahaha
- 19 Kerefese o sa tla utlwa bohloko
- 20 Qetellong a harohe letswalo
- 21 A ba sitwa le ho jwetsa Matlama,

- 9.1 Ke mang eo a neng a fallela Loting? (1)
- 9.2 Motho a rokwang o ile a fihla a amohelwa jwang? Hobaneng? (2)
- 9.3 Diphakwe le melele ke batho ba dibaka dife? (2)
- 9.4 Thoko ee ke ya mofuta ofe? (2)
- 9.5 Ho boya ke ho etsa jwang? (1)
- 9.6 Kerefese ke mang? (1)
- 9.7 Motho ya rokwang o ne tloha kae? (2)

MMOHO LE**TEMA YA E****Batlokoa****Molefe**

Ke Motlokwa wa ha Molefe,
 Wa ha Molefe, wa ha Sebidi.
 Wa Mmankgaodise wa ho nkgalefotha,
 Le mohla nama e leng siyo ha motho,
 Wa ha Mmanthatisi a Motonosi.

Motonosi

Ke Motlokwa,
 Ke motho wa Seala se kgaohile, Motonosi.
 Ha se a kgaoha se entse lehohoba.
 Ke motho wa ha Makoro,
 Wa ha mankgalefotha,
 Le mohla ho sa hlajwang,
 Le ntse le nkgalefotha.

- 9.8 Batlokoa ba ana phoofolo efe? (2)
- 9.9 Ke sefe se bontshang hore Batlokoa ba rokwang ka hodimo ba a tshwana? (2)
- 9.10 Ho ya ka puo e otlohileng karabo e ka hodimo ho POTSO YA 9.9 e bolela hore ke batho ba semelo se jwang? (2)
- 9.11 Ke dijo tsa mofuta ofe tse ratwang ke Batlokwa ba rokuweng dithokong tse ka hodimo? (2)
- 9.12 Mmanthatisi eo ho buang ka yena ho Batlokoa ba ha Molefe ke mang? (2)
- 9.13 Hantlentle Batlokoa ba bang ba fumanaha seterekeng sefe naheng e feng? (2)
- 9.14 Mora wa Sebidi ke mang? (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA

Ha o arabile potso ya moqoqo KAROLONG YA B, araba dipotso tse kgutshwane karolong ena. Ha o arabile dipotso tse kgutshwane KAROLONG YA B, jwale araba ya moqoqo.

POTSO YA 10: MOFUTA WA POTSO E TELELE (YA MOQOQO MALEFANE – NP Maake

O itshetlehile ka ditaba tsa tshwantshiso ena, sekaseka diketsahalo tsa tshwantshiso ena o nnetefatse puo ya Sesotho e reng 'dithoto ke lefa la ba bohla. Moqoqo wa hao e be wa bolelele ba mantswe a 400–450.

[25]**POTSO YA 11: MOFUTA WA DIPOTSO TSE KGUTSHWANE****MALEFANE – NP Maake****TEMA YA F**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Mmateboho:	E se e le nako ya ho fihla ha Mapule. O tla tloha a re balakatha monyako hona jwale. Ke se ke mpa ke rapela hore yena o a tseba hore ho etsahalang, ho seng jwalo, motho o tla e qala jwang taba ena?
Makgabane:	Nna ke kgale ke ntse ke bona hore ho na le ho hong ho sa tsamayeng hantle tabeng ena ya moradi. O re ekare motho a sa tswa qeta sekolo a eso ka ba a sebetsa le tekenyana feela, batho ba be ba batla ho re amoha yena eka o a ...
Mmateboho:	(<i>O mo kena hanong.</i>) Empa ntate ha ke re le yena mora eo wa bona o sa tswa qeta sekolo lemong se fetileng.
Makgabane:	Ee, ha ke re o qetile selemo pele ho Mapule? Yena o se a sebeditse selemo, empa ha a re fe sebaka sa hore re ke re dule le moradi le letho. Ngwana enwa ha e sa le a qeta boholo ba nako dikolong tse hole kwana, mme jwale ha re tshwanetse hore re ke re dule le yena, ke bao ba re amoha yena. Ha re sa re re utlwile, e se e le bona hape ba kwenehang ba batlang ho tshetjhisana lenyalo, kapa ho kweneha ho tu.
Mmateboho:	Ke eo a se a kena.
Makgabane:	Nna ke se ke tla le tlohela le e bue hantle le le babedi: ke se ke tla di utlwa ka wena ha le qetile.

Mmateboho: Ho lokile ntate, ke tla utlwa hore na o a di tseba na.

Makgabane: Haeba ba batla ho bapala ka ngwana enwa wa ka jwalo ka bolo ya maoto, ba tla ntseba hantle. Ho ka ba molemo haeba o a e tseba taba ena. (*O a tswa*)

- 11.1 Batho ba buwang qotsong e ka hodimo ba amana jwang? (1)
- 11.2 Bolela sena se bang Mmateboho o rapella hore e be Mapule o se a se tseba. (2)
- 11.3 Tikoloho eo diketsahalo tsa tshwantshiso ena di etsahalang ho yona di bontsha hore ke sebakeng sefe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 11.4 Mantswe a Makgabane 'Haeba ba batla ho bapala ka ngwana enwa wa ka jwalo ka bolo ya maoto, ba tla ntseba hantle' a re bolella eng ka semelo sa Makgabane? (2)
- 11.5 Ke mang eo Mmateboho a reng o sa tswa qeta sekolong? (1)
- 11.6 Mapule ke mofuta o jwang wa sebakadi? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 11.7 Mapule o ne a sebetsa mosebetsi ofe? (1)
- 11.8 Ho tshetshiswa ha lenyalo ke ba bokgotsing ba Makgabane ho tsebela babadi pele ka mokgwa o jwang? (2)

MMOHO LE**TEMA YA G**

Bala qotso ena ka hloko o nto araba dipotso tse e latetelang. Hopola hore dipotso di itshetlehile qotsong le dikahareng tsa buka kaofela.

Malefane: Ntate, basadi bao ke buang ka bona ke ba ka e seng ba hao. Na maoba mona ha re ne re bua ka hore ke o kenele mokga, re ne re sa bue ka mosadi le matla a dipolotiki? Kajeno ke kgetha matla a dipolotitiki bakeng sa mosadi, mme ha ke se ke a fumane, ke hona ke tla nahana ka mosadi. Ha jwale ke batla matla. Hosane ke tla be ke le teng kopanong eo, mme le Nkubu a ke ke a ba a nthiba. Kajeno ke tla lala ke mmone ha hae mane ke mo tsebise hore hosane a ntebelle kopanong, mme ha ho e mong ke nna nkgetheng mona. E re ke ye ka kamoreng ke itokise pele ke e ya ha Nkubu. Ke a bona monna eo o nahana hore ke thaka ya hae yena le moranyana eo wa hae ya batlileng a mpolaya ka koloi.
(*O fetela ka kamoreng ya hae.*)

Letshela: (*O buela tlase a le mong.*) Ha e ka moshemane enwa hlooho ena ya hae ha e sa nka hantle tjee, ke tla etsa jwang jwale? A ko o bone kamoo a hototseng mahlo kateng. O a bona ha nka leka ho mo thiba a ka nketsa ntho eo ke so ka bang ke e bona. Ke tla etsa jwang ha ho le tje le mmae a le siyo? Kapa ke hle ke mathele ho Nkubu ke mo fihlele pele? Ka nnete o a hlanya ngwana enwa. Ha ke so ka ba ke mo utlwa a bua tjena le nna haesale a hlaha.

- 11.9 Hlalosa hore ho tlile jwang hore Malefane a tswe sepetlele. (2)
- 11.10 Ke maikutlo afe ao Mmamalefane a bileng le ona ha a utlwa hore Malefane o bitswa ke Nkubu? (1)
- 11.11 Bolela ketsahalo e le nngwe e bontshang hore Thabiso e ne e se motswalle wa nnete ho Malefane. (2)
- 11.12 Ke molaetsa ofe oo mongodi a o fetisetsang ho babadi ka tshwantshiso ee? (2)
- 11.13 Letshela ke sebapadi sa mofuta ofe? Tshehetsa karabo ya hao. (2)
- 11.14 Ho kula ha Malefane ho tlisitse kgohlano ya mofuta ofe? Hobaneng? (2)
- 11.15 Qetelo/phethelo ya terama ee, e totobatsa maikutlo a jwang? (1)
- [25]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80

